
Raniero Cantalamessa
RIJEČ I ŽIVOT

DVADESET I OSMA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Iz 25,6-10a; Fil 4,12-14.19-20; Mt 22,1-14;

"PRIJATELJU, KAKO SI OVAMO UŠAO?"

Za čitanja na današnjoj misi možemo reći da su veliki naještaji nade i veselja, poruka Božje utjehe njegovu narodu. Iza-ija kaže: Bog će raskinuti zastor žalosti, uništiti će smrt i otriti suzu sa svakog lica.

Da pravo kažemo, povijest i književnost svih naroda krcate su tih i takvih natuknica o nadi, jer- posebno u vremenima velikih nevolja i nedaća- narod treba poticati da priželjkuje lijepu budućnost, neku vrstu povratka na zlatno doba iz mitova. Uostalom, i današnji ljudski rod podržava ideologiju koja ga potiče da radosnije gleda naprijed i svoju nadu postavlja u budućnost u kojoj će se ostvariti puno oslobođenje i kad će čovjek konačno biti ono što do sada nikada nije bio- svoj na svome.

U čemu se, dakle, razlikuju obećanja biblijskoga proroka od jednakih obećanja pjesnika ili proroka sanjara, koji obećavaju kule u zraku? Za razliku od ovih zadnjih, Božja obećanja se odnose na nešto što će se točno zbiti u budućnosti, tj. temelje se na Božjoj obvezi i obećanju: Gospodin će jednoga dana svim narodima spremi gozbu od pretiline. U prvi mah to obećanje ostaje neodređeno i nejasno i ljudi znaju u čemu je zapravo ta gozba koju Bog sprema.

Međutim, netom prijedemo na čitanje evanđelja, čujemo kako Isus kaže: Kraljevstvo je nebesko kao kad kralj pripravi svadbu sinu svomu i šalje sluge da pozovu uzvanike: najprije

one izabrane uzvanike, a zatim, kad su ovi pozive odbili, sve ljude. Kraljevstvo je nebesko svadbena gozba; na njoj je Isus zaručnik, Bog Otac je kralj prispodobe, a i tvorac i začetnik čitavoga plana.

Sva su se Božja obećanja ispunila dolaskom Isusa Krista. Za njega će reći sv. Pavao da je on Božji "da" na sva njegova obećanja (usp. 2 Kor 1,19-20). On je pravi pravcati "Amen" (Otk 3,14). Kraljevstvo nebesko, koje je on donio na zemlju, u isto je vrijeme i velika dvorana u kojoj se gozba slavi, a i sama gozba: to je Crkva, a to je i otkupljenje koje se u njoj postiže.

Zašto je kraljevstvo nebesko nazvano svadbenom gozбом? Zato jer je svadbena gozba u pravom smislu riječi znak veselja i otkupljenja koje je izvršio Krist- "velika radost svemu narodu". Prije svega, svadbena gozba, jer je Isus došao na svijet da sa sobom ujedini ljudski rod na tako novi i tako intimni način, tako da se može govoriti o zarukama između njega i Crkve (usp. Ef 5,25 sl.). Mnogo se puta Isus i predstavio kao zaručnik. On svoje učenike naziva "prijateljima zaručnika"; govori o vjernim dušama kao o djevicama koje idu u susret zaručniku; napokon, Ivan naziva "Jaganjčevom zaručnicom" (Otkrivenje), a Pavao kaže da je kršćanska ženidba velika tajna, lijepa u duboka stvarnost, baš stoga što za uzor ima zaručnički odnos koji postoji između Krista i njegove Crkve (Ef 5,32 sl.).

Trebalo bi zastati na ovoj polovici stranice današnjega evanđelja i zadržati se u ovom zaista sjajnom i optimističkom ozračju. Međutim, ova divna vizija u kojoj smo svi oko Božjega stola, kao njegovi sustolnici i zaručnikovi prijatelji, ima i svoj oblak koji tu viziju pomračuje: to je odbijanje sa strane uzvanika. U prispodobi to odbijanje uzvanika, koji su bili pozvani od prvoga časa, podsjeća na odbijanje kojim se hebrejski narod usprotivio Isusu i njegovoj poruci. Bili su prvi, sada su posljednji. Njihovo će mjesto zauzeti drugi- pogani. Čuli smo već prošle nedjelje, na zaključku prispodobe o nevjernim vinogradarima, da smo baš mi, koji smo nasljednici poganskoga svijeta, pozvani mjesto onih prvih. Mi smo, dakle, ovaj drugi val uzvanika, koji su sluge tražili na raskršćima putova, val dobrih i zlih (Luka kaže: slijepi, kljasti, hromi).

Što će biti s nama? Jesmo li mi zaštićeni od svakog odbijanja poziva? Jesmo li doista, sigurni da više nećemo ispasti iz Kraljevstva, da nas neće izbaciti s gozbe, baciti van u tamu? I za nas, barem u jednom svom kutiću, prispodoba sadrži veliku

opomenu. Među nanovo pozvanima bio je i jedan bez svadbenoga ruha; tj. jedan koji se tu našao pukim slučajem, ali su njegove misli i srce bili drugamo: mi bismo danas rekli jedan oportunistu ili parazit, nametnik. Drugi sustolnici nisu smogli snage da ustanove tko je on. Dovedeni su u zabludu i drže da je jedan od njih. Ali nije tako mislio i gospodar: netom je unišao, njegovo se oko zaustavilo na njemu, pa će mu: "Prijatelju, kako si ovamo ušao?"

Prijatelju, kako si ovamo ušao? Ostavimo začas prisposodbu. To je pitanje upravljeno i svakome od nas koji se ovoga časa nalazimo u velikoj svadbenoj dvorani, a to je Crkva: nalazimo se radi gozbe, a to je euharistija. Sili nas da uđemo u same sebe i da se zapitamo, jesmo li, možda i mi ovdje bez svadbenoga ruha: da možda i mi nismo ovdje pukim slučajem, iz običaja, bez sudjelovanja i zanimanja za sve ono što se ovdje zbiva; da možda i mi nismo srcem odsutni, a mislimo na svom polju i na svojim poslovima.

Govorio je sv. Pavao prvim kršćanima: neka svatko ispita samog sebe te onda jede od ovoga kruha i pije iz ovoga kaleža (1 kor 11,28).

Ovdje se, to je jasno, ne radi samo o tome da smo mi sada ovdje- ta došli smo na misu- nego, što je još važnije, o tome zašto smo mi u Crkvi, zašto smo kršćani? Možda je i opet došao čas, kad se prvi klanjaoci moraju klanjati Ocu u duhu i istini, kao što je Isus govorio onoj ženi Samaritanki. (Iv 4,23), tj. u duši, ali i stvarno, a ne samo iz običaja ili samo riječima. Došlo je vrijeme da se posvijesti i usvoji ono što je izvršeno preko našega krštenja. Možda je Gospodin htio baš to naglasiti slikom o svadbenom ruhu. Obući se u svadbeno ruho moglo bi značiti preobući se u djela evanđelja, zaogrnuti se plaštom dobre volje i ljubavi koja prekriva golotinju naše ljudske naravi.

"Jer Bog želi takve klanjaoce"; one koji se klanjaju djelom, a ne samo riječima, koji "slušaju riječ Božju i vrše je svaki dan".

Spadamo li mi u ove? U svakom slučaju, Božja riječ nas poziva da to budemo; kaže nam da to i možemo biti; da možemo biti uvjereni i pravi kršćani, sretni da to i jesmo: jednom riječi, kršćani "u duhu i istini". Zar sami po sebi? Ne! "Gospodin je pastir moj", pjevali smo u pripjevnom psalmu, i stoga "ni u čemu mi ne oskudijevamo". Sredstva su nam uvijek na raspolaganju.

Sad ćemo se približiti njemu, dobrom pastiru i zaručniku iz današnje prisposodobe ali na drukčiji način. Kad se s njim združimo po euharistijskom tijelu, molimo ga da nam dade svog Duha i snagu svoga uskrsnuća.

DVADESET I DEVETA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Iz 45,1. 4-6; 1 Sol 1,1-5b; Mt 22,15-21;

“PODAJTE CAREVO CARU...”: KRŠĆANIN I POLITIKA

315

Evandjelje ove nedjelje poziva nas da se pozabavimo jednim vidom kršćanskoga života koji nekako obično izmakne našoj pažnji za naših nedjeljnih sastanaka: to je politički vid. Danas su svi odreda uvjereni da evandjelje vjernika ne odvlači od njegove društvene i političke zauzetosti i angažiranosti, nego ga, štoviše, baš na tom polju pozivlje na posebnu odgovornost i svjedočenje. Međutim, teško je znati kako tu zauzetost temeljiti na evandjelju, kako je spajati s vjerskom angažiranošću, a da se i dalje ne nastavi s tužnim razdvajanjem između vjere i prakse, između davanja poreza caru i duga Bogu.

Isusova nam riječ danas omogućuje da otkrivamo baš taj evanđeoski temelj. Ona nam najprije kaže da se carevo kraljevstvo i Božje kraljevstvo uzajamno ne isključuje, kako su to mislili Židovi: Isusov učenik može, u isto vrijeme, djelovati i na jednom i na drugom području, bez neizlječivih sukoba. Na drugom mjestu ta ista Isusova riječ uvodi nas u otkrivanje njegova konkretnoga stava prema političkoj stvarnosti njegova vremena. To su dvije nužne pretpostavke od kojih ćemo moći, na kraju, povući crtu ponašanja i stava za kršćanina u povijesti i u životu.

Farizeji poslaše Isusu neko, nazovimo ga tako, poslanstvo-zamku, sastavljenu od farizeja i herodijanaca, tj. od pripadnika stranke narodnjaka i onih koji su bili nakloni rimskim okupatorima, i to u želji da ga izlože pogibli. Naime, ako odgovori “da” farizeji će ga optužiti kao kolaboracionista, suradnika s Rimljanima; ako odgovori “ne”, herodijanci će reći da je subverzivac, prevratnik. Ali, plan im mrsi Isus s odgovorom koji razuzlava čvor i problem postavlja na kudikamo jaču razinu. Isusov odgovor jedna je od njegovih riječi koje čovjekovoj savjesti omogućuju

znatni korak naprijed i bitno razbistravanje u toj stvari. I baš tu je početak odvajanja između vjere i politike, između Crkve i države, što je, prije njega, bilo nepoznato.

Židovi su se bili navikli da Božje kraljevstvo, koje će inaugurirati budući Mesija, zamišljaju u obliku teokracije, tj. kao kraljevstvo u kojemu će Bog izravno vladati nad svom zemljom. Međutim, evo sada Isus svojim odgovorom najavljuje i objavljuje da postoji i Božje kraljevstvo u povijesti, i da u to kraljevstvo od sada može ući svaki čovjek (a ne samo Židov), tj. i ne čekajući da se uspostavi neko pretpostavljano političko Jahvino kraljevstvo na svoj zemlji. Odluka o ulasku u Božje kraljevstvo moguća je i u poganskom svijetu, kao i tamo gdje vlada teokracija, jer se Božje kraljevstvo ne poistovjećuje ni s jednim ni s drugim. Na taj način do izražaja dolaze dva kvalitetno različita tipa Božje vladavine ili suvereniteta u svijetu: duhovni suverenitet koji sačinjava Božje kraljevstvo ili politika, koje Bog vrši neizravno, jer je to povjerio slobodnoj čovjekovoj odgovornosti.

Prvo čitanje donijelo nam je i primjer toga neizravnoga Božjeg suvereniteta u liku perzijskoga kralja Kira.

Sve što smo do sada rekli u svezi je s načelom: je li dopušteno dati porez caru ili nije? U novom redu što ga je objavio Isus "plaćati porez caru" je ne samo dopušteno nego je i dužnost, tj. Priznavati svjetovnu vlast, pridonositi za izdržavanje i poboljšanje reda u svijetu. A sada pogledajmo konkretni Isusov primjer. Ako analiziramo Isusovu političku zauzetost, na prvi mah se jednostavno razočaramo, osobito ako pođemo od pojma promjene političkog i društvenog uređenja njegovoga vremena. Istina, on sasvim jasno prosuđuje svjetovnu vlast i otvoreno iznosi kako je u većini slučajeva obilježje te vlasti nasilje i izrabljivanje (usp. Lk 22,25). Ali, ipak on ne poduzima ništa konkretno da bi to i izmijenio. Ne započinje revoluciju protiv Rima, iako su ga u tom smjeru poticali primjeri revnitelja.

Ne propovijeda ustanak siromaha ili emancipaciju žene, iako voli i jedne i druge.

Ipak se Isusov život odvija između dvije osude na smrt sa strane političke vlasti: prvu je izrekao Herod, netom je rođen, drugu Pilat, na kraju života. Dakle, Isus nekako uznemiruje političku vlast. Ona se, s njime, ne osjeća odviše sigurnom u samu sebe, pače osjeća da je minirana na svim razinama i reagira. Čini se da je Isus opasniji od svih mesijanskih agitatora koji su se pojavili prije njega.

Kako sve to protumačiti? Isus propovijeda obraćenje i stoga polaže sjekiru na korijen čovjeka. On izvrće i sam pojam vlasti i zamjenjuje ga s pojmom služenja. Zna se unaprijed što će biti od političke vlasti i kako će ići naprijed na grbači podložnika, ako se prihvati načelo da “onaj koji vlada bude kao poslužnik”? (Lk 22,26). Prije svega, Isus čovjeka oslobađa od straha. Od straha od onih koji mogu ubiti tijelo i poslije toga ne mogu više ništa učiniti! (Lk 12,4), tj. od onih koji drže vlast. Tako oslobođeni čovjek uvijek je za vlast prijetnja, jer je spreman zauzimati se za braću i, bude li potrebno, ići i u rizik, pa i život dati za istinu, kao što je prvi učinio Isus (usp. Iv 18,37).

Isus je političku i vojničku moć poimao kao nešto što je temeljito omeđeno i razmjerno. Prvi je to osjetio Pilat pa reagira: “Ne znaš li da imam vlast osloboditi te i da imam vlast razapeti te?” (Iv 19,10). Ali, brzo je opazio da prijetnja čovjeku kao što je bio Isus ne pali, jer on je već “slobodan”. Od toga dana pred Pilatom otvara se još jedna nova i velika mogućnost na zemlji: da čovjek živi svoje ljudsko dostojanstvo.

Evo nas i u našoj situaciji. Kakav stav mora zauzeti Isusov učenik s obzirom na kraljevstvo Cezarovo, tj. s obzirom na svjetovnu vlast i postojeći red i poredak? Na prvi pogled, nađemo se pred dvjema stvarima koje su suprotne. Naime, iz Isusove riječi o porezu koji treba davati caru, tj. zakonitoj vlasti, zaključili smo da se njegov učenik svjetovnoj vlasti mora pokoravati i s njom surađivati; ali smo, isto tako, iz proučavanja konkretnog Isusova stava i ponašanja, zaključili i to da njegov učenik mora zauzimati i stav otpora i slobode. Novi zavjet temeljito rješava tu neizbježnost biranja između dvije neugodne mogućnosti: Isusov je učenik postao slobodan ne samo da se opire svjetovnoj vlasti nego i da je sluša. Svjetovna vlast više nije nešto apsolutno, božanska vlast, kao što je bila prije nego li je objavljeno kraljevstvo Božje. S tom svjetovnom vlasti njegov se učenik susreće živeći u svijetu i može je prihvatiti u slobodi, bez straha da će upasti u obožavanje države. Pače, sv. Pavao dužnost priznavanja svjetovne vlasti i poslušnosti njoj izvodi iz same poslušnosti prema Bogu (Rim 13,1 sl.).

Međutim, iako je kršćanin slobodan da se u isto vrijeme svjetovnoj vlasti i opire i da joj se pokorava, jasno je da ga u tome davanju ili nijekanju pristanka ne smiju voditi ni mir ni osobni interes, nego mu kriterij mora biti: koliko se određeno političko ustrojstvo slaže s voljom Božjom koja se objavila u Kristu, a koja se, isto tako, objavljuje i u savjesti kršćanina.

Sve to govori koliko je potrebno da kršćanin ne samo kritički prosuđuje društvenu i političku stvarnost oko sebe (pa da, na kraju, ostane neutralan i pasivan), nego da se i aktivno u tu stvarnost uključuje, razmjerno svom položaju i pozivu, i pridonoši da se ta stvarnost što bolje uskladi s Božjim nacrtom i bude zaista na služenje čovjeku.

A kada to Isusov učenik mora povući svoj pristanak, reći “ne” svjetovnoj vlasti i zauzeti stav koji sv. Ivan u otkrivenju naziva otporom? (Otk 13.10). Drugim riječima, kada sloboda mora biti preča od pokornosti?

Novi zavjet u prvom redu misli na jedan slučaj: kad je u pitanju njegova vjera, tj. kad se svjetovna vlast ogriješi o dužnosti prema Bogu i sebi i ponovno izdigne na prvu i jedinu vrednotu, kao što je to bilo prije Krista, i kad mu ne dopušta da “daje Bogu Božje”. A to je slučaj koji se, kao što znamo, i još uvijek obistinjuje pod mnogim političkim režimima gdje je Crkva prisiljena na šutnju i gdje kršćanin ne može sa svom svojom iskrenošću reći bezuvjetni “da” takvoj vlasti. A to je već pravo i otvoreno progonstvo.

Ali, postoji i drugi slučaj preko kojega, isto tako, ne smijemo šutećke prijeći: kad se svjetovna vlast ogriješi o dužnosti prema čovjeku, jer čini da trpi nepravde i nasilje; jer, makar Boga ne niječe riječima, vrijeđa njegovu sliku, a to je čovjek. I to su sasvim poznate i konkretne političke stvarnosti, nama možda još i bliže. Ni u tom slučaju kršćanin ne može bezuvjetno priznati postojeći poredak. Njegovo davanje poreza caru mora biti kritičko darivanje, aktivna zauzetost za preobražaj društva.

Ovdje završava ono što nam na ovom području može reći evanđelje. I dalje ostaje toliko nesigurnosti i toliko mogućih odluka i izbora na konkretnom planu. I Isusov učenik, kao uostalom i drugi ljudi, mora se s njima suočavati često puta s mnogo nestalnosti pa i drama. Odlučiti se uz koga pristati i na koju se stranu svrstati, za koju se stvar boriti, koji stav zauzeti u pitanju štrajka, borbe, referenduma. Ipak, učenik mora znati da ga Učitelj ne ostavlja sama ni na ovom području životne stvarnosti. I riječ koju sluša, i euharistija koju slavi, sredstva su koja u njemu stvaraju evanđeosku savjest i svijest i uvelike mu pomažu, kao što smo čuli i u pokliku prije evanđelja: “Tko ide za mnom, imat će svjetlost života”, a to znači: treba u svijetu svijetliti držeći visoko riječ života!”

TRIDESETA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Izl 22,20-26; 1 Sol 1,5c-10; Mt 22,34-40;

“LJUBI GOSPODIMA BOGA SVOJEGA...A BLIŽNJEGA SVOGA
KAO SAMOGA SEBE”

U čemu je zapravo bit Zakona, bilo je pitanje zbog kojega su se i religiozni ljudi u Isusovo vrijeme silno uzbuđivali. Što je zaista za Boga najvažnije u onoj silnoj hrpi zapovijedi? I sam je Isus sudjelovao u tom naporu objedinjivanja. Na pitanje: “Koja je najveća zapovijed”, odgovorio je: “Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim; ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci”.

Prvu i najveću zapovijed - ljubav prema Bogu- Isus preuzima iz Staroga zavjeta: “Čuj, Izraele, pisao je ili potomstvu ostavio Mojsije: Gospodin je Bog naš, Gospodin je jedan. Zato ljubi Gospodina, boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom” (Pnz 6,4 sl.). Te svečane riječi postadoše “vjerujem” izabranoga naroda; svaki pobožni Izraelac ponavljao ih je kao subotnju večernju molitvu. I u vremenima koja su nama veoma blizu mnogi Židovi su recitirali “Shema Israel”- “Čuj, Izraele”, odlazeći u strahu ususret smrti u koncentracijskim logorima.

Isusova velika novost je “druga zapovijed”: ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. Zapravo, i ta je zapovijed bila formulirana već i u Starom zavjetu (Lev 19,18). Uostalom, zar i ono što smo čuli u današnjem prvom čitanju nije u stvari rješavanje pitanja savjesti u vezi s ljubavi prema bližnjemu? “Ne tlači pridošlicu; ne cvili udovicu...” Ali, radilo se o zapovijedi koja je bila raspršena u mnoštvu drugih sporednih, gdje je, uz to, bližnji gotovo uvijek bio sunarodnjak ili obraćenik. U Isusovo vrijeme oni najpobožniji među Izraelcima (eseni iz Qumrana) probili su se čak do načela: “Ljubi sve sinove svjetla, a mrzi sve sinove tmina”. Ali, dalje ne.

Na pitanje: “Tko je moj bližnji?” Isus daje sasvim novi odgovor, pa pojam “bližnji” dobiva univerzalnu dimenziju. U prispodobi o Samaritancu taj “bližnji” je onaj koji je na etničkom i političkom planu neprijatelj, a na religioznom planu “sin tmine”!

Ali, još veća je novost u mjestu koje ta zapovijed sada ima u samom “Zakonu”: Isus je stavlja odmah uz prvu zapovijed: “A druga je jednaka prvoj”. Ljubav prema čovjeku stavljena je u

isti plan s ljubavi prema Bogu, a to je zaista moralo zvučati kao nešto što je do tada bilo nečuveno. Ivan je objasnio tu Učiteljevu zapovijed pišući: "Ovu zapovijed imamo od njega: tko ljubi Boga, neka ljubi i svoga brata!" (1 Iv 4,20 sl.).

Pitamo se: zašto, evo, Bog, na neki način, abdicira; zašto se snizuje čak dotle da se izjednačuje- on Stvoritelj i Gospodar- s bližnjim i s njim dijeli prijestolje ljubavi u srcu vjernika? Možda se može odgovoriti ovako: ljubiti znači izlaziti iz sebe da bi se išlo k drugome. A Bog je taj radikalni Drugi, ukoliko je "drugi" po naravi (jer je "Bog a ne čovjek; Duh a ne tijelo", kako kaže Hošea) i kao osoba; tj. Drugi i kao objekt i kao subjekt. Zato će on, i samo on na kraju biti konačni stalni i posvemašnji domet (cilj) naše ljubavi. Ali, dok smo ovdje na zemlji, putnici, ne možemo ga doseći onako kako on jest, tj. kao onoga koji je "posve Drugi". Za ljubav vrijedi ono što je rečeno za spoznaju Boga: Sada ljubimo kao u ogledalu, nejasno, a onda ćemo ljubiti licem u lice (usp. 1 Kor 1,12). A to ogledalo, ili zagonetka, Božje jest bližnji!

Dakle, Bog dolazi ususret našoj slabosti dajući nam da "drugoga" ljubimo po mjeri našega ljudskog i tjelesnog stanja; da ljubimo nekoga koji je "drugi" negoli mi po osobi, a ne po naravi. Brat je drugi "sam ja", tj. stvorenje kao i ja, ali različito od mene. Stoga mi Isus naređuje da ga ljubim "kao samoga sebe", i kaže da je druga zapovijed "jednaka" prvoj. I zbilja je ona istovrsna, trajno povezana, s prvom zapovijedi; nije smještena "uz" prvu, nego je "u" prvoj. Ljubav prema bližnjemu je put, a ljubav prema Bogu je kraj toga puta.

Bili bismo u velikoj zabludi kad bismo tvrdili da su kršćani uvijek shvaćali i ostvarivali ravnotežu između te dvije zapovijedi. Nama se u prošlim vremenima predbacivalo da smo previše važnosti davali ljubavi prema Bogu, a ne zanemarivali bližnjega ili ga pretvarali u obično oruđe prvoga (ljubiti čovjeka "iz ljubavi prema Bogu", ili radi sticanja zasluga). Ne znam koliko je istinit i opravdan taj prigovor. Ipak sada u ovom euforičkom ozračju sekularizacije, prešli smo u suprotnu skrajnost, čak dotle da držimo kako treba prestati voditi računa o Bogu da bismo ozbiljno i uspješno mogli ljubiti bližnjega. Da se, možda, nije, barem s jedne strane, pretjeralo pretpostavkom "religije druge zapovijedi" i one "čisto horizontalne religije"?

Korijeni toga zastranjenja sežu daleko, ali ih je potrebno iznijeti na vidjelo, da bi se dao sud o stablu koje je odatle izra-

slo. Jedan od tih korijena svakako je i nauka koja je, početkom ovoga stoljeća, propovijedala “smrt Boga” kao uvjet za došašće čovjeka, pače “nadčovjeka”: nauka kojoj je otac F. Nietzsche sebi za svrhu života postavio “raskrinkavanje kršćanskoga morala”, a odjek i popularnost toj nauci dala su pera mnogih glasovitih pisaca. Jedan od njih, J.P. Sartre, pisao je: “Ako postoji Bog, onda je čovjek ništavilo”.

Drugi korijen bila je marksistička ideologija prema kojoj je čovjek jedina svrha i smisao povijesti. Po toj ideologiji, ljubav prema Bogu je otuđenje, rasipanje blaga- a to je ljubav- u nebu, a ona su određena za zemlju i za čovjeka.

A kakvi su bili plodovi te bezbožne ljubavi prema bližnjemu? Tko se zavaravao, taj je morao izmijeniti mišljenje: iza smrti Boga nije uslijedila ljubav i poštivanje čovjeka, nego uništenje čovjeka.

S obzirom na tako negativan ishod, nije samo slučaj što mi kršćani stavljamo u zagrade “druga zapovijed”, ili što tu zapovijed smatramo kao jednu od vježbi u svetosti, kao neko “davanje milostinje”. Pravi problem i jest i ostaje kako sintetizirati, kako spajati dvije zapovijedi, kako zajedno spajati potpuno predanje Bogu i njegovu štovanju s potpunim predanjem bližnjemu. Moramo uvijek nanovo otkrivati ono čemu nas je poučilo Evanđelje: da je ljubav prema Bogu, i to baš ona, najčvršći temelj ljubavi i poštovanja bližnjega; da čovjek nije nikada dovoljno osiguran od nasilja, od spletkarenja i pretvaranja u obični predmet kao što je osiguran ondje gdje se Boga priznaje svojim stvoriteljem, čuvarom i Ocem.

Dakle, jedina ljubav koja se od ljudi diže k Bogu, jedina naša vjera koja je u isto vrijeme i okomita i vodoravna. Ako, ipak, sebi postavljamo pitanje: odakle počinjati ostvarivanjem te ljubavi, da li odozgo ili odozdo, evanđelja je načistu: od bližnjega. Kod Luke je ulomak evanđelja popraćen, poput primjera, prisposodobom o milosrdnom Samaritancu (Lk 10,29 sl.), a kod Mateja, malo dalje, onim velikim tekstom o ljubavi prema bližnjemu: “Jer bijah gladan, i dadoste mi jesti; bijah žedan, i napojiste me...(Mt 25,35 sl.),

To ne znači odgađati za kasnije ljubav prema Bogu, nego od sada Boga ljubiti na onaj jedini način na koji se on i stvarno među nama ponazočuje, a to je u bratu čovjeku. Kaže se da je Isus, izvan evanđelja, rekao: “Jesi li vidio svoga brata, vidio si Boga”. I brat je neka vrsta sakramenta, najsvakodnevniji od

svih sakramenata, kao što je i ljudsko tijelo u kojemu se skrivala Riječ, i kao što se euharistijski kruh u kom se skriva tijelo Kristovo: "Meni ste učinili to, mene ste zaodjenuli". Dakle, on je bio nazočan u gladnome, u golome, u utamničenome. To je onaj "Bog susjed" s kojim se susrećemo na svakom koraku života, kojemu možemo stisnuti ruku i sada na izlasku s ovoga našega sastanka. Neka nas euharistija koju sada slavimo posveti baš za ovu svetu ljubav. "Gdje je ljubav, prijateljstvo ondje je i Bog".

TRIDESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Mal 1,14b-2,2b.8-10; 1 Sol 2,7b-9,13; Mt 23,1-12;

"NA MOJSIJEVU STOLICU..."

Svaka stranica Sv. pisma koju nam bogoslužje čita kroz crkvenu godinu, upućena je svim vjernicima bez razlike: i svećeniku koji je objavljuje, i puku koji tu riječ sluša. Na sreću, danas je sve rjeđi slučaj da svećenik- kao što je to bilo u prošlosti- s tom Božjom riječi vitla kao da je mač, tj. nešto što štiti onoga koji njime maše, a udara onoga koji je pred njim. To iskrivljivanje koje se, npr., očituje u čestoj uporabi riječi "vi" tamo gdje bi se moralo reći "mi": "jao vama grešnicima" mjesto "jao nama grešnicima"; "pokajte se za svoje grijehе" mjesto "pokajmo se za svoje grijehе".

Crkva je iza Drugoga vat. sabora u toj stvari mnogo osjetljivija, jer smo svi uvjereni da smo u odnosu na riječ Božju svi "slušaoci", svi ovčice, svi "Crkva koja se uči".

Kako bismo tu osjetljivost još više proučili, produbili, bogoslužje nam danas stavlja pred oči ulomak evanđelja koji smo malo prije čuli. U njemu je obzirni, ali jaki poziv nama svećenicima da budemo samokritički, poziv koji moramo prihvatiti iskreno i ponizno i prevesti ga u javni ispit savjesti pred vama, Božjim narodom.

Isusova riječ ima dva dijela: optužbu i opomenu. Optužba oštrim jezikom iznosi na vidjelo dvije naše mane: nedosljednost i licemjerje. Nedosljednost: "govore, a ne čine"; vežu i ljudima na pleća tovare teška nesnosna bremena, a sami ni da bi ih pr-

stom makli. Licemjerje i hvastanje: sva svoja djela čine zato da ih ljudi vide i dive im se; proširuju zapise svoje i žele da ih časte i pozdravljaju.

Sigurno je da je Isus tim riječima izravno optuživao književnike i farizeje svoga vremena. Ali Crkva, u okviru današnjega bogoslužja, jasno daje na znanje da Isusove riječi primjenjuje na poglavice i pastire Novoga saveza prenoseći Kristovu optužbu na nas svećenike i na naš način ponašanja pred vjernicima i prema vjernicima.

Nedosljednost i licemjerje: tko može poreći da i danas nisu dvostruki crvotočac koji tako često nagriza život pastira oduzimajući vjerodostojnost njihovu svjedočenju? Ponekada se i mi samo toga sjetimo po grižnji savjesti koja čini da se ponizimo i prestrašimo. Baratamo svetim stvarima, narodu tumačimo uzvišene Isusove riječi- posebno riječ o milosrđu i dobroti prema bližnjemu- a u dnevnoj životnoj praksi pokažemo se i surovi i čak nemilosrdni. Govorimo o odcjepljenju i oslobađanju od stvari, interesa, novaca, a odmah zatim smo- razmišljajući nad nekim našim činima i potezima- primorani priznati da smo se i mi, kao i drugi, zapleli u mrežu svih tih stvari. Pače, ponekad i više od drugih, možda da nadoknadimo sigurnost koje smo se odrekli tražiti u obitelji i potomstvu. Uspoređivanje s evanđeoskim življenjem nekih vrijednih svjetovnjaka, s kojima se svećenik susreće u svojoj službi, učini da konstatacija o nedosljednosti postane još vruća.

Uvjeravam vas da to iskustvo dođe veoma dobro. To sam Gospodin otkriva ranu da je liječi i zaliječi. Ona čini da osjetimo kako smo slabi i svjesni svoje stvarnosti; prisili nas da izgubimo lažni osjećaj sigurnosti koji mnogo smeta u onome koji objavljuje riječ Božju. I doista, malo- pomalo, često već i dok propovijedamo, nekako nas navodi da sami kažemo: zar baš ti ne činiš to što sada drugima govoriš?

Rekoh već da drugi dio Isusova govora sadrži opomenu. Ona je otvoreno upućena apostolima i Isusovim učenicima, tj. pastirima Crkve, čiji smo mi nasljednici ili suradnici. Kaže: ne dajte se zvati Rabi, tj. učitelji: ta jedan je Učitelj vaš, a svi vi ste braća.

Tim riječima Isus sigurno ne poriče ono svoje drugo obećanje, tj. da će u njegovoj Crkvi, po njegovoj volji, uvijek biti i učitelja i učenika, po nekoj podjeli služba i karizma, što mora poslužiti rastu njegova tijela. On sam je rekao apostolima "Tko

vas sluša, mene sluša” (Lk 10,16); i opet: “Što god svežete na zemlji, bit će svezano i na nebesima” (Mt 18,18); i opet: “Učinite sve narode mojim učenicima”(Mt 28,19). Isus želi spriječiti samo jedno: učitelji ne smiju biti umišljeni i bolovati od “kompleksa učitelja”; ne smiju se odvajati od naroda, podizati zid superiornosti ili razdaljine, kao što su to činili književnici i farizeji.

Evandeoski učitelj - baš zato što je evandeoski- mora prije svega biti učitelj poniznosti. Za razliku od svih drugih učitelja, mora biti svjestan da će tim više i tim bolje biti učitelj ako manje bude učio od svoga, a ako više se osjećao tumačem jedinoga Učitelja: “Nije učenik nad svojim učiteljem...” A on zna da je u biti samo učenik! Jedan je samo Učitelj među nama kršćanima, a mi smo svi učenici, i svećenici i laici.

Eto to su razmišljanja koja nadahnjuje današnje evanđelje nama svećenicima. Ima u tom evanđelju i jedan dio, istina kratki ali važni dio, koji se izravno tiče vas: “Obdržavajte sve što vam kažu”. To znači: ako pastiri i budu nedosljedni i nedostojni, to vas ne oslobađa od dužnosti da slušate njihove riječi, makar to, u ovom slučaju, postaje teže: “Obdržavajte sve što vam kažu, ali se nemojte ravnati po njihovim djelima”. Doista, ono što govore, nije od njih, nego od Boga ili od Crkve; dok je ono što čine njihovo i ostaje na računu njihove odgovornosti.

Ipak neću, radije, naglašavati taj dio današnjega evanđelja da ne bih upao u pogrešku i protiv vas okrenuo mač Božje riječi koja je danas nekako spasonosno okrenuta prema nama svećenicima.

Samo molite za svećenike. Ako je ikako moguće, usvojite one zaista divne osjećaje koje je prema svećenicima izrazio sv. Franjo u svojoj Oporuci: “I kad bih posjedovao toliku mudrost koliko je imao Salomon i naišao na najsiromašnije svećenike ovoga svijeta, u župama gdje oni borave neću propovijedati protiv njihove volje... I neću na njima gledati grijeha, jer u njima vidim Sina Božjega... I sve teologe i one koji navještaju svete Božje riječi moramo častiti i poštivati, jer nam oni daju duh i život”.

Rekoh: molite za nas svećenike, da nam Gospodin dade snage i jača slabost našega tijela- koja je jednaka slabosti tijela i svih drugih ljudi- i da nas pomogne te budemo ponizni i dosljedni nagovjestitelji njegove riječi.

TRIDESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Mudr 6,12-16; 1 Sol 4,13-18; Mt 25,1-13;
USUSRET ZARUČNIKU KOJI DOLAZI

Liturgijska godina evo ide k svom kraju i Božja riječ ove nedjelje poziva nas da pogleda vjere upravimo prema “posljednjim stvarima”. Da, nekoć smo te stvari nazivali “posljednjim stvarima”, a danas radije govorimo o kršćanskoj eshatologiji, konačnom određenju ljudi i svijeta. Padaju nam na pamet riječi koje je Isus izgovorio pri kraju svoga života: “Uspravite se i podignite glave, jer je blizu vaše oslobođenje” (Lk 21,28).

Prispodobom o deset djevica koje idu u susret zaručniku, Gospodin je htio opisati življenje svojih učenika u svijetu kao i samo značenje njihova životnog puta; htio nam je pomoći da odgovorimo na ono vječito i uznemiravajuće pitanje: kamo idemo? Razmišljati nad tim pitanjem isto je što i razmišljati nad našim određenjem; isto što i gledati se u ogledalu Božje volje.

Što je život u svjetlu te evanđeoske prispodobe? Aktivno čekanje. Očekivanje. U čitavoj toj zaista prekrasnoj slici koju je ocrtao Isus (poznavanje svadbenih običaja onoga vremena pomaže nam da ga shvatimo i u nekim nejasnim detaljima) dominira osjećaj čekanja. Kao da sve živi u nekom iščekivanju, u nekoj neizvjesnosti. Zna se da zaručnik dolazi (dolazi preuzeti zaručnicu iz njezine kuće) i sve je rasvijetljeno tom mišlju: uši su na vratima, a oči na prozoru; svi razgovori govore samo o “njemu” i očekuje se da svakog časa zaori glas: “evo zaručnika, izađite mu u susret!”

Eto, to je život na ovoj zemlji u svjetlu kršćanske vjere: očekivanje. Kršćanin je siguran da se odlučni događaj mora jednom zbiti i za njega, pa živi tako da sve što čini nosi pečat toga očekivanja. Ali, ne radi se o nekom bezbrižnom i neradnom očekivanju, očekivanju u kojemu je glavno da vrijeme odmiče i ništa više, kao što je učinio i onaj sluga koji je zakopao primljeni talenat i čekao da se gospodar vrati. Za djevice iz prispodobe očekivanje je bilo ispunjeno dvjema brigama: svijete su morale biti upaljene, a one spremne da izađu zaručniku ususret. Prenesemo li to na naš život, znači živjeti u budnosti i vjernosti.

Isus govori često o tim crtama koje su oznake pravog učenika. Uspoređuje vjernika s “vjernim slugom” kojega je gospodar ostavio da čuva kuću, da ne zaspe, da ne krade iz smočnice, da

ne bude drzak s drugim slugama; naprotiv, da bude spreman i budan, i da svome gospodaru otvori vrata čim se vrati u kuću sa svadbe (usp. Lk 13,35 sl.). Poklik prije evanđelja privukao je našu pažnju baš na tom prijeko potrebnom odličju: "Ostani vjerman do smrti, i dat ću ti vijenac- život!" (Otk 2,10).

Ali što to znači biti vjerman? Sveti je Pavao to kršćanima tumačio govoreći: "Neka nam ne dodije činiti dobro, jer ćemo u svoje vrijeme žeti ako sad ne smalaksamo. Prema tome, dok imamo povoljnu priliku, činimo dobro svima" (Gal 6,9-10.) Biti vjerni s Bogom znači, dakle, ustrajati, ne odlaziti s bojnog polja ni onda kad se očekivanje otegne a obveza bude sve zahtjevnija.

326

Vjernost i budnost: ima nešto što sve to čini bitnim:- ne znamo časa: "Bdijte, jer ne znate ni dana ni časa!" (Mt 25,13). Nisu ga znale ni one djevice, a ne zna ga ni nitko od nas. Nisu za taj čas znala ni naša braća koja su jutros autom izašla na naše prometnice i nisu se vratila kući jer su sreli smrt. Kad ozbiljno promislimo, to je najozbiljnija stvar u životu: znamo da moramo umrijeti, ali ne znamo "gdje" ćemo umrijeti. To je misao od koje se ne može pobjeći, pravi Damoklov mač koji visi nad glavom sviju onih koji su sjeli na gozbu života.

Ali, što u toj stvari znači bdjeti, a što tako uporno naglašava evanđelje? Znači li to živjeti suspregnuta daha, misleći na smrt danju i noću, kao oduzeti i paralizirani tom mišlju? Naprotiv! Znači misliti na život i na to kako taj život ispuniti sadržajem; znači uvijek raditi u skladu s voljom Božjom, ali raditi! Eto, to su crkveni Oci gledali izraženo u znakovitosti upaljene svijeće: vjeru koja se hrani dobrim djelima, ili- kako kaže sv. Pavao -"vjeru koja očituje svoju snagu ljubavlju" (Gal 5,6). Prisjećamo se odmah nekih svetaca, kojima je misao na smrt podvostručavala snagu i revnost u djelotvornoj ljubavi. Sveti je Franjo, u času umiranja, smogao snage da braći oko sebe kaže: "Braćo, započnimo činiti dobro, jer smo sve do sada učinili veoma malo." Sjećamo se, nadasve, one lijepe Gospodinove izreke: "Hodite dok imate svjetlo" (Iv 12,35), što je isto kao da se kaže: Idimo što je moguće više naprijed, u očekivanju da se trka završi i da nas netko pozove na počinak.

Sigurno je da se ovaj život vjere i evanđeoske radinosti ne može rastavljati od čežnje srca prema onome što je s onu stranu i da nije bez očekivanja Zaručnika koji mora doći. Tko se potpuno smjesti u ovom životu na zemlji, taj ne očekuje više ništa. "Očekivanje" je riječ koja u ovome kontekstu znači i "težnju" prema nečemu. Moramo ponekada i doslovce "dizati pogled prema

gore". U vremenu u kojemu svi govore o "vjernosti zemlji", i u kojemu su kršćani u napasti da se izjednače s masama, nije loše da se netko podsjeti da postoji i "vjernost nebu" koju treba sačuvati; vjernost koja, uostalom, nije nikakva zapreka i prepreka vjernosti zemlji, nego je kao sol koja priječi da se ne pokvari.

Bilo bi žalosno, kad bi- a i to se ponekada zna dogoditi- svjetovna i bezbožna misao bila primorana da sama razotkriva neminovnost i urgentnost problema smrti; bilo bi žalosno, jer bi se, idući tim putem a to znači mimo evanđelja, otkrilo da je smrt nešto "apsurdno" ili, u najboljem slučaju, neko "veličanstvo", ali ne i posvemašnja nada koju ona skriva. "Vjerni sluga" koji čeka svoga gospodara mora biti, i to nužno, i prorok toga očekivanja, tj, njezin svjedok pred ljudima.

Bogoslužje nam nije zaboravilo preporučiti i riječi s kojima ćemo izraziti tu želju i težnju: "Tebe žeda duša moja, Gospodine, Bože moj!"- ponavljali smo u pripjevnom psalmu. Zatim smo, u drugom čitanju, čuli riječi sv. Pavla, koji je kršćane pozvao da na smrt ne gledaju s panikom nego s vedrom sigurnošću da će se opet združiti s Kristom: "Braćo, nećemo da budete u neznanju glede onih koji su usnuli, da ne tugujete kao ostali koji nemaju nadu. Doista, ako vjerujemo da Isus umrije i uskrsnu, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime... Tješite se, dakle, uzajamno ovim riječima".

Tim riječima Sv. pisma htio bih pridodati jednu zgodu koja nam živo pokazuje kako se kršćanin osjeća s obzirom na smrt. Oslonjeni na prozoru jedne kuće u Ostiji, majka Monika i njezin tridesetogodišnji sin Augustin, razgovarali su jednog dana sasvim nježno. Govori li su, naime, o životu "koji oko nije vidjelo, uho nije čulo i na koji ljudsko srce nije ni pomislilo" (1 Kor 2,9). Dok su tako razgovarali, kao da je, malo pomalo, pred njihovim očima nestajalo svijeta. U dubokoj tišini, koja je iza toga nastala, a potrajala je samo trenutak, njihove su usne uživale u slasti vječnoga života. Kad su se trgli iz ushita, majka će sinu: Ovaj svijet nije više predmet moje čežnje. Željela sam živjeti jedino da te vidim kršćaninom, a sada, kad me je Bog uslišao, ja ne znam što bih više radila na ovoj zemlji. Samo par dana kasnije, dok su čekali ukrcanje na brod za Afriku, majka se naglo i teško razboli od groznice. "Pokopajte svoju majku ovdje"- reče dvojici svojih prisutnih sinova- a onda, vidjevši kako su se smutili od žalosti na pomisao da je moraju ostaviti daleko od domovine, nadoda: "Bogu ništa nije daleko i nema opasnosti da bi on mogao zabo-

raviti gdje me mora na kraju vremena potražiti da me uskrisi. Tražim samo jedno: ma gdje bili, sjećajte se svoje majke pred Gospodinovim žrtvenikom. “Eto, to je “mudra djevica” koju je Gospodin našao budnu i u očekivanju. Njoj i njezinim majčinskim suzama čitavo kršćanstvo duguje velikog Augustina koji nam je to ispričao (Ispovijest, X, 10 sl.). Ona je išla za izgubljenim sinom od rodne Afrike do Milana, kao sjena Božje milosti, sve dok nije uspjela da ga, kao obraćenika, vrati i Crkvi i nama koje tako često rasvjetljuje svojom riječju.

Završimo naše današnje razmatranje obraćajući pažnju na završni trenutak prispodobe: one djevice koje su bile pripravne udoše sa zaručnikom na svadbu, i zatvoriše se vrata. To je trenutak na koji i mi mislimo i koji unaprijed zovemo na svakoj našoj misi kad kažemo: “Blago onima koji su pozvani za stol Gospodnji”, tj. “Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu” (Otk 19,9). Dakle, mi smo, ovdje i sada, onih pet mudrih djevice koje sjede za stolom sa zaručnikom. Povjerimo svi zajedno, s vjerom i poniznošću, ovu želju dobroti Boga našega: da se svi mi, nazočni na ovoj euharistijskoj gozbi, i da nitko ne ostane iza onih tajanstvenih vrata, tamo “gdje je plač i škripanje zubi”.

TRIDESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Izr 31,2-13.9-20.30-31; 1 Sol 5,1-6; Mt 25,14-30;

ISUS I ŽENA

Protivno dosadašnjem običaju, danas ćemo u središte našeg razmišljanja staviti prvo čitanje. A ono započinje ovako: “Tko će naći ženu vrsnu? Više vrijedi ona nego biserje”.

Bogoslužje riječi danas traži da govorimo na temu o ženi. U pripjevnom psalmu čuli smo pjevati: “Žena će ti biti kao plodna loza u odajama tvoje kuće”. Nedavno smo slavili i svjetsku godinu žene, inicijativu koja je Crkvi posebno na srcu. Sa svih strana se o ženi piše i govori. Svoj glas digli su i feministički pokreti, a to oni čine svakim danom sve svjesnije i sve odvažnije.

Kako smo sebi stavili u zadatak da ćemo razmišljati nad Božjom riječi u svjetlu znakova vremena, ne smijemo mimoći ni ovu prigodu koju nam bogoslužje pruža. Pokušavajući saznati

što Božja riječ govori o ženi, danas želimo iskazati poštovanje našim sestrama koje redovito sačinjavaju tri četvrtine na našem nedjeljnom sastanku, a kojima, možda, posvećujemo veoma malo pažnje. Tko zna, možda na kraju ovo poštovanje ženama urodi ogromnom koristi i za muškarce koji su uvelike odgovorni za nepravedni položaj ženskoga svijeta...

Postavlja se pitanje: kako to da postoji i ženski problem, i godina žene, i feministički pokreti, a ne postoji niti jedna međunarodna godina muškarca, nikakav pokret za muškarce. To je stoga što u svijetu i na zemlji još i stvarno postoji mučna situacija nejednakosti između muškarca i žene. Štoviše, tek sada se to počelo uviđati. U nekim zemljama trećega svijeta situacija je još uvijek mučna. Međutim, nije ni kod nas uvijek najbolja. O tome se možemo uvjeriti, ako znamo gledati s onu stranu pročelja, s onu stranu slike o ženi po zidovima, na omotima knjiga i brošura, u filmovima, oglasima i reklamama, ako siđemo u život, u kuću, pa vidimo koliko je još ženski svijet ponižen, koliko je njihovih prava još pogaženo, počevši od onih najsvetijih, osobnih prava i prava na istinsku ljubav. To lažno pročelje, ta lažna fasada i jest najveća uvreda ženi, kao takvoj, jer ide za tim da je pretvori u stvar, u predmet, u predmet muškarčeve potrošnje, a zaboravi se da je ona osoba.

Taj problem je problem svjetskih razmjera i zahvaća sve sektore. Računa se da je plaća ženskom svijetu 50% do 80% niža od plaće muškarca; postotak nepismenosti kod muškarca je 28%, a kod žena 40%. Načelo jednakosti pred građanskim zakonom, posebno u pitanju porodičnog prava, još je veoma daleko od prave primjene. A sve se to- da budemo kratki- odnosi samo na sociolološku stvarnost.

Što se mora reći za tu situaciju koja se poteže već tisućljećima? Prije svega, mora se reći iskreni "moj grijeh!": skupni "moj grijeh!", koji ne šteti ni Crkvi. Griješili smo. Ne znam je li se to učinilo na kraju nedavno slavljene svjetske godine žene, ali držim da je tada trebalo iskreno i bez ikakva pretvaranja učiniti neku vrstu pokore, čin samooptužbe s obzirom na naše sestre i žene, i bivše i sadašnje, za sve nepravde i sve zlouporabe koje im je nanijelo društvo s kojim upravljaju muškarci. Kolektivno traženje oprostjenja za jedan od najvećih prekršaja protiv ljubavi prema bližnjemu: prekršaja kojim se jedna polovica čovječanstva- a to su muškarci- ogriješila o drugu polovicu čovječanstva: a to je ženski svijet. Prigodom zadnje Svete godine mnogo smo

govorili o izmirenju; možda smo zaboravili na to izmirenje koje je ipak među najurgentnijima.

Na žalost, može se predviđati da to izmirenje neće biti lako. Sebeljublje je previše ukorijenjeno, a žeda za vlašću i uživanjem- ukoliko se ne bude uspješno suzbijala-pronalaziti će i proširivati mehanizme nadmoći jačega. Pa i sami pokreti za emancipaciju izgubit će se u jalovom traženju prava, što će, u najboljoj pretpostavci, situaciju preokrenuti, ali je ipak neće izliječiti.

Što na tom polju može reći riječ Božja? Može li ona pomoći da situaciju shvatimo i pravilno je liječimo?

Recimo odmah da i samo Sv. pismo odražava povijesnu situaciju u kojoj čovjek dominira nad ženom. Uostalom, evo i čitanje koje smo malo prije čuli, hvali ženu i zaručnicu ali u vezi njezina posla i angažiranja u korist čovjeka, muškarca: blago čovjeku- kaže se- koji ima takvu ženu! Pa ni ista Crkva, iako je ženi povratila njezino puno osobno dostojanstvo, nije uspjela da se otkine od predrasuda i povijesnih prilika i uvjeta onih društava u koja je, malo pomalo, ulazila.

U tome je s mentalitetom svoje sredine istinski prekinuo samo jedan čovjek: Isus Krist. Usprkos mišljenjima svojih suvremenika, on je žene pripuštao u svoju pratnju, s njima je razgovarao i za njih govorio, kao i s muškarcima; smatrao je da su sposobne shvaćati, poštivao je njihove osjećaje, pa i onda kad su griješile, kao što je bio slučaj s Marijom Magdalenom i ženom preljubnicom. Pod križem je bilo više žena, a samo jedan muškarac: Ivan.

S obzirom na žene Isus se pokazuje otvoren, kao uostalom prema svemu što je stvoreno. U njemu emancipacija žene- tj. ponovno dobivanje iskonske jednakosti s muškarcem, kao kći Božja- nalazi svoj sigurni oslonac. U njegovu evanđelju žena je jednaka muškarcu, i u životu i u spasenju. Pače, pod nekim je vidovima čak u povlaštenom položaju, jer “zna pokazati mnogo ljubavi” (Lk 7,47 sl.). Lažna je i nezakonita svaka društvena diskriminacija između muškarca i žene i svaka dominacija. Pavao vjerno tumači Isusovu misao kad piše: “Nema tu više ni muškoga ni ženskog, jer ste svi vi samo jedan u Kristu Isusu” (Gal 3,28). U tome nam može biti primjerom i prva kršćanska zajednica: u njoj se žena pojavljuje uključena na svim razinama.

Što učiniti da Isusova riječ i primjer budu kvasac za ovu našu sadašnju situaciju? Kako oni mogu snažiti ovaj uspon žene i usmjeriti ga k istinskom oslobođenju? Možda je ovo slučaj za

koji bi odgovor trebalo tražiti baš u današnjem evanđelju koje govori o talentima. Ako u pokretu za oslobođenje žene postoji neka opasnost, kako se to u ove naše dane često iznosi, ona je opasnost u tome što taj pokret vodi k izjednačavanju, a ne paritetu spolova, njihovoj jednakosti. Ženi se određuju ciljevi koji bi je imali izjednačiti u svemu s muškarcem: u ulogama u radu, u vladanju, pa čak i u odijevanju. Je li ženu njezin fiziološki uzrast i njezina uloga prenositeljice života ipak razlikuju u svemu? A ipak se nekako podcjenjuje taj bitni vid njezina života i sve više se govori pogrdnim ili podrugljivim riječima o njemu: da će materinstvo postati 'mamizam', a ideal obitelji varoška ideologija. Jednom sam na radiju čuo kako jedna vatrena feministkinja s prezirom odbacuje čak i pojam ženskosti kao stupicu koju su muškarci postavili ženama.

Lako je zamisliti čime bi urodio pokret emancipacije koji bi pošao u tome pravcu: bilo bi to društvo otuđenih; društvo u kojemu, baš zbog zahtjeva da sviju svemu budu jednaki, više nitko ne bi bio ono što jest. Pad razlike spolova i nadopunjavanja između muškaraca i žene osiromašio bi zajednički život i ugasio bi najskrivljeniji izvor stvaralaštva i radosti među ljudima.

A što u toj stvari predlaže riječ Božja? Jednakost, da, ali u različitosti. Kad je Bog ustanovio da čovjek ne može živjeti i biti sam, nije odgovorio stvaranjem drugoga čovjeka, nego stvaranjem žene! Rekli smo: priča o talentima. Ali, i u naravnom redu je prva i najradikalnija podjela talenata bila baš podjela koju je Bog učinio odmah na početku, kad je stvorio "muško i žensko" (Post 1,27).

Žena ima talente, ali je njezin talenat nad talentima baš to da je ona žena, njezina ženskost.

Ostvarujući baš to, ona mora stati uz muškarca, uz čovjeka, kao njegov nezamjenjivi i jednaki partner. Od čovjeka mora neumorno tražiti da joj prizna tu njezinu naglašenu osobnost i dostojanstvo, a ne zamjenu i razmjenu uloge. To nipošto ne znači da i dalje ostaje dvoznačna raspodjela zadataka u životu, po onoj: meni- muškarcu- svećeništvo, sudstvo, politika, vođenje ratova, a tebi- ženi - kuća, tkalački stan, dvorenje. Mora se ići na veću prožetost, pokušavati da iste stvari čine i on i ona, ali na različit način, svaki sa svojim specifičnim talentom: snagom ili ljupkošću.

Žena-talenat! Tko ga može istražiti dokraja? Mnogo se govori o "homo absconditus" (E. Bloch). O čovjeku kojega još treba otkrivati i otkrivati. A što onda reći o ženi? Taj talenat se izjed-

načuje s onim što je Bog s njom namjeravao kad ju je stvarao: nju, Evu, majku svih živih. Kako bismo odgonetnuli tu Božju misao i nakanu, dobro je čuti sve ono zdravo, što je- počevši od Biblije- rekao čovjek u pjesništvu, umjetnosti, književnosti, da bi pokušao proniknuti tajnu onog “vječnog ženskog”, makar u tome nije nikada uspio. Ali, još je bolje da se iz književnosti spustimo u život. Još i danas svijet rado ugošćuje mnoge “savršene žene” iz biblijskih čitanja. Kršćanska je zajednica takvim likovima savršene žene bila, a i sada je, naročito bogata, počevši od Marije, koja je “puna milosti”, savršena žena u pravom smislu riječi. To su žene koje se znaju darivati, koje znaju trpjeti da bi rađale radost, kao što rađaju život. Žene koje “ruke pružaju nevoljnicima”, koje se ne plaše da će ocvasti i koje darivaju ono što najljepše imaju: svoju ljepotu, ako to služi da ublažuje patnje i tješi. Žene koje - i kad nisu bile udate za nekog čovjeka i nisu tjelesno rađale- znaju biti majke, one koje čuvaju i štite život.

Eto, to je bio naš poklon koji smo danas željeli pokloniti ženama ove naše kršćanske zajednice. Odatle i ovaj poziv njima upravljen: poziv da otkrivaju u čemu je zapravo njihovo pravo zvanje i da poduzmu sve da bi njihov talent donosio ploda. Krist nam se pokazao kao njihov veliki prijatelj: otvoren prijatelj koji ih zove na slobodu. Stoga, baš sada kad riječ postaje molitvom, njemu preporučimo sve žene svijeta, posebno one koje su više potlačene i ožalošćene baš zbog svoga položaja žene. Preporučimo ih i Mariji, njoj koja je pod križem od umirućeg Sina, kao na čuvanje, primila ovo najdivnije i neizrecivo ime: “Ženo” (Iv 19,26). Još i prije negoli je bila bezgrešna, Djevica, Božja Majka, ona je bila kao i one- a i sada je- samo ovo: žena.

TRIDESET I ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU
SVETKOVINA KRITA KRALJA

Čitanja: Ez 34,11-12.25-17; 1 Kor 15,20-26a.28; Mt 25,31-46;

KRALJ PASTIR

Danas, na posljednju nedjelju crkvene godine, bogoslužje nam govori o Isusu Kristu preko dviju slika: Kralja i Pastira . To su zapravo dva naslova koja ne idu za tim da nam, tako reći,

predstave dva različita lica iste osobe, niti da nam na statičan način opišu naš odnos s Kristom. Između ta dva Kristova naslova teče sva povijest spasenja, pa je, baš stoga, to i divna teologija povijesti. Baš na svetkovinu Krista Kralja bogoslužje nas poziva da učimo tu teologiju povijesti. Crkvena godina zaista i nije mogla dostojnije završiti.

Prije svega, uočavamo neku podjelu. U prvom dijelu službe riječi (prvo čitanje i pripjevni psalam) dominira slika Pastira, au drugom dijelu (drugo čitanje i evanđelje) slika Kralja.

U Starom zavjetu slika Boga-pastira karakteristika je proroka Ezekielia (kao i slika Zaručnika kod Hošejja i slika Oca kod Izaije), pa je baš od njega i uzeto prvo čitanju. To je zapravo himna Božjoj nježnosti: "Sam ću potražiti ovce svoje i ja ću se pobrinuti za njih... skupit ću ih, past ću ih pravedno. Potražit ću izgublenu, dovesti natrag zalutalu; povit ću ranjenu i okrijepiti nemoćnu". Crkveni su Oci govorili često o "synkatabasis". Što je pojam s kojim se želi izraziti Božja susretljivost, doslovce: njegovo silaženje k ljudima da bude s njima. I evo, baš ta Prorokova stranica je kao neki prijevod kroz žive slike.

Pripjevni psalam sadrži odgovor stada na ovaj izvanredni izljev Božje nježnosti; pjesma čuđenja i klicanja religioznog čovjeka koji se osjeća Božjom ovčicom:

"Gospodin je pastir moj:
Ni u čemu ja ne oskudijevam;
Na poljanama zelenim on mi daje odmora.
Na vrutke me tihane vodi.."

Rekli smo da s drugim čitanjem odskače u prvi plan slika Kralja mjesto slike Pastira. Sv. Pavao govori o ponovnom sabiranju svega stvorenoga oko Krista uskrsloga podsjećajući svojim načinom izražavanja na političku situaciju koja je starima bila tako bliska: situaciju u kojoj kraljev sin osvaja kraljevstvo koje je bilo oteto njegovu ocu, pa sada, podlažući neprijatelje jednog za drugim, uspostavivši mir, kraljevstvo vraća zakonitom kralju. Istina, ima i još jedan neprijatelj, koji, iako ranjen, još daje otpor-smrt- ali i ona će biti podložena, da Bog bude sve u svemu.

Tako, eto, Apostol objavljuje skriveni put povijesti i svijeta: i povijest i svijet idu prema svom jasnom cilju, prema "punini". T. De Chardin rado je taj cilj nazivao "točka Omega", nadahnjujući

se baš na riječima iz Otkrivenja: “Ja sam Alfa i Omega, onaj koji jest, koji bijaše i koji će doći” (Otk 1,8).

Kao da vanjska i svjetovna povijest- povijest koju poznaju sociolog i filozof povijesti- od početka do kraja opovrgava sve to. Ona se veoma često pokazuje kao pokret koji ide natraške, kao pokret koji rastavlja mjesto da ujedinjuje; koji je , u svakom slučaju, pokret bez smjera: slični komešanju u nekom mravinjaku, “beskičmeno vrijeme” kako ga netko nazvao. Samo se u svjetlu vjere očituje ona druga optika, optika sv. Pavla: ova rijeka za koju se čini da teče unatrag i da se gubi u tisućama zavoja i okuka, u stvari teče sigurno prema velikom moru vječnosti.

Što novo doznajemo prijelazom na ulomak iz evanđelja? Bitnu stvar: taj pokret “povratak stvorenja k Bogu” neće uslijediti najjednom i automatski. Bit će rasprava, sud. Slika koju Isus crta u svom eshatološkom govoru dosta je mučna. Uvijek je govorio o dobrom pastiru koji “skuplja” ovce u svoj ovčinjak (Iv 10,16), a sada govori o Pastiru koji “razdvaja” ovcu od ovce i ustanovljuje dva vječna ovčinjaka: jedan za jarce, a drugi za ovce. Pastir prepušta mjesto Kralju koji sjedi “na prijestolju slave svoje”.

A sada se zapitajmo: zašto to nizanje slika na svetkovinu Krista Kralja? Što nam bogoslužje želi reći s izborom tih ulomaka iz Sv. pisma?

Držim da je središnja misao ova: naš život odvija se u dva vremena. Prvo je vrijeme ovo koje živimo ovdje na zemlji. U njemu se susrećemo s Kristom “dobrim pastirrom”; odluka je u našim rukama; to je ono “pravo vrijeme” ili “dan spasenja” kako ga nazivlje sv. Pavao (2 Kor 6,2). Međutim, doći će vrijeme kad će se prijeći preko jednoga praga i ući u novi period: u onaj u kojemu ćemo se s Kristom susresti kao sa suncem. Tada odluka neće više biti u našim rukama. A neće više biti ni vremena za raspravu ili obranu, nego samo za presudu. Naši su očevi mnogo više od nas mislili na taj trenutak koji su znakovito nazivali “onim danom” (“u dan onaj”) i tog su se dana spasonosno plašili; stoljećima su, pjevajući ozbiljnu posljednicu “U dan onaj, u dan gnjeva”, razmišljali nad trenutkom kad će, uz čuđenje prirode, stvorenje uskrsnuti da odgovara sucu: “Kada Sudac suditi stane, sve će tajne biti znane, sve grijehote pokarane”.

Ljudi su oduvijek tražili neki izlaz da bi izmicali strašnoj ozbiljnosti te misli. Tako su, npr., izmislili neku novu ideju o susljednim periodima življenja, po kojoj bi život bio moguć i nakon “onoga dana”. Čini se da je u davno doba tako mislio i Orgien,

a i u ovim našim danima mnogi se obmanjivaju tom nadom i misle da će se nanovo rađati i nakon smrti (reinkarnacija). Međutim, ta je nada (ako se nadom uopće može zvati), sasvim lažna i varava. Bog nije svijet stvorio da bude neka vrsta igre koja će se ponavljati, i u kojoj ništa nije ozbiljno jer ništa nije konačno. Kaže Sv. pismo: "Gdje drvo padne, ondje i ostaje" (Prop 11.3); nakon smrti nema povratka natrag, pa niti zato da bi se to saopćilo braći, kao što je tražio onaj bogati sladokusac iz evanđelja (usp. Lk 16,27).

Na tu ozbiljnu pomisao treptale su od straha žile kucavice i bila i ljudima koji su bili kudikamo svetiji od nas. Međutim, bogoslužje tu misao nije iznijelo na svetkovinu Krista Kralja kako bismo drhtali, nego nam je htjelo pomoći da se trgnemo i, poput onoga koji se oslobodio more, shvatimo da nam je još navrijeme, da smo još u "danu spasenja". "O da danas glas mu poslušate; ne budite srca tvrda": tumačeći te riječi psalma, poslanica Hebrejima ponavlja nam: "Opominjite se međusobno svaki dan sve dotle dok traje ovo "danas" da koji od vas ne otvrdne zavodljivošću grijeha" (Heb 3,13).

Dakle, sad je Krist za nas dobri Pastir o kom pjeva Ezekiel. I zaista je Pastir, jer čini za nas danas ono isto što je i obećao na Prorokova usta. Doista nas je ovdje sabrao na nedjeljnu pašu i sad stoji pred nama kao pastir "kad se nalazi posred svojih ovaca"; hrani nas svojom riječju i svojim tijelom; ako je neka ovca ovamo došla ranjena i nemoćna, on je spreman da povije njezine rane, da je liječi uljem svoga oproštenja i svoje utjehe.

I ne preostaje nam ništa drugo nego da još jednom ponovimo radosno: "Gospodin je pastir moj, ni u čem ja ne oskudijevam!"